

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Бичок О.М.

*студентка факультету початкового навчання,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка*

ВИХОВАННЯ КАЗКОЮ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Книжка приходить до дитини разом із казкою. Народжена фольклором, насичена містким педагогічним змістом, вона несе в собі позитивний приклад етичного ідеалу. Жоден із жанрів літератури не користується у дітей такою популярністю, як казка.

Багато видатних педагогів, психологів, письменників підкреслювали виховне та розвивальне значення казки (С. Русова, І. Франко, К. Ушинський, Л. Толстой, В. Сухомлинський та ін.). Різні аспекти роботи з казкою висвітлені у працях сучасних дослідників і педагогів-практиків (А. Богуш, Н. Вітковська, Т. Гризоглазова, Д. Джола, Н. Лисенко, Ю. Мандрик, О. Савченко, О. Чебикін, А. Щербо та ін.), психологів (О. Запорожець, Н. Карпинська, Т. Рубцова, Н. Молдавська та ін.).

Знайомство з казкою допомагає дитині зрозуміти оточуючий світ. Будь-яка казка представляє собою розповідь про основні закони, які діють в нашому житті. Це цілий комплекс життєвих ситуацій, розповідь про відносини між людьми. Казка не навантажує дитину складними міркуваннями. Тому її мова доступна малечі.

Також казка не дає дитині прямих настанов, які їй так не подобаються. Життєво важлива інформація засвоюється малечею сама собою, непомітно, тому що образи, які пропонує казка, дуже цікаві для неї. Казки дають приклад вирішення складних життєвих ситуацій та готовий приклад поведінки. При цьому вони залишають малюку можливість самостійно осмислити ситуацію.

Упродовж багатьох століть український народ безупинно творив своє, тільки йому властиве, духовне середовище, наповнюючи його унікальними ритуалами, обрядами, звичаями. Генетично закодувавши в «образах-символах безсмертні смисли буття», вони стали запорукою збереження духовності, національної ідентичності й перспектив існування. За влучними висловами відомого українського фольклориста М. Дмитренка, звичаї стали «порятунком від хвороб цивілізації», «незамуленим джерелом мови», «чи не єдиним видом творчості без цензури» [1].

«Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група має звичаї та традиції, що виробилися протягом багатьох століть і освячені часом. Звичаї, традиції, обряди – це втілені в рухи й слова світовідчуття, світосприймання та взаємини між людиною та природою, між людиною і людиною. А ці взаємини та світовідчуття безпосередньо впливають на духовну культуру народу» [2, с. 3].

Сьогодні спостерігається протиріччя між потребами суспільства у таких високогуманних особистостях та реальністю нашого повсякденного життя. Дефіциту людяності, милосердя, співчуття доброти. Все це посилюється прискоренням темпів життя, бурхливим розвитком засобів масових комунікацій. Закономірно, що для людини важливо, на якому рівні здійснюється її взаємодія та контакти з іншими людьми, як це впливає на її емоційний стан, самопочуття, життєвий тонус.

Казці В. О. Сухомлинський відводив особливе місце в естетичному вихованні дітей. Адже усвідомлення суті моральних ідей досягається не гучними словами й фразами, а емоційністю, глибиною розкриття істини і показом величі людського розуму.

Без відчуття краси слова для дитини недосяжні потаємні грані його смислового значення. А переживання краси немислиме без фантазії, без особистої участі учня у співтворчості з учителем, який передає казку. Казка, на думку В. О. Сухомлинського, – активна творчість, яка охоплює всі сфери духовного життя дитини, її розум, почуття, уяву, волю. Звичайно ж, дитина добре розуміє, що в світі немає Баби-Яги, Царівни-Жаби. Коцея Безсмертного, але вона втілює в цих образах добро і зло, висловлює своє особисте ставлення до позитивного і негативного. Казка невіддільна від краси, сприяє розвиткові естетичних почуттів, без яких немислиме благородство душі, чуйність, героїчний вчинок тощо. Завдяки казці дитина осягає світ не лише розумом, але й почуттями. В казці вона знаходить реальну форму виявлення своїх духовних сил.

В. О. Сухомлинський наголошував що створення казок – одне з важливих джерел поетичної творчості, формування естетичних почуттів і водночас засіб розумового розвитку.

Емоційно забарвлене слово відкриває красу у багатстві природних і суспільних взаємозв'язків. Мова – це матеріальний виразник думок і почуттів людини. Почуття, особливо сформовані в роки дитинства казкою, – незамінний чинник виховання любові до Батьківщини. Створений народом казковий образ доносить до дитячої душі могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідного краю вже тому, що сама вона творення народу, гра творчих сил народного духу, духовне багатство народної культури. У Павлівській школі багато казок створювалося самими дітьми. Понад тисячу казок написано В. О. Сухомлинським [3].

Чому я використовую досвід В. О. Сухомлинського? Тому, що у період перебудови системи шкільного навчання і виховання особливого значення набуває творча спадщина В. О. Сухомлинського. Педагогіка В. О. Сухомлинського не дає готових рецептів, але вчить нас тому, як бережливо слід підходити до дитини, щоб провести її через дитинство до справжнього людського життя.

Педагогічний досвід вітчизняного педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського поза будь-яким сумнівом символізує собою «педагогіку серця», важливе місце в якій займає проблема пробудження у дитини людяності,

чуйності, милосердя, великодушності, а також формування творчої особистості молодшого школяра.

В класній кімнаті ми створили бібліотеку. Діти і батьки самостійно збирали і дарували книги до класу. В куточку казки діти залюбки читають і слухають в записах казки, оповідання. Проводимо кожний рік конкурс читців.

Читання є могутнім засобом виховання розуму і добрих, людяних почуттів. Особливо зміст казок сприяє зародженню у дитячих думках високих моральних, гуманістичних почуттів – любові до своїх батьків, рідних, поваги до людей похилого віку, милосердя до немічних і нещасних.

На основі читання казок В. О. Сухомлинського ми проводимо уроки доброти і людяності. Дуже часто на заняттях в групі продовженого дня ми читаємо оповідання В. О. Сухомлинського. Складаємо поради і заносимо в книгу «Кодекс честі». Наприклад: «Не чини шкоди людям і природі. Люби природу і бережи для майбутніх поколінь», «Виявляй свої здібності та розвивай їх», «Негідно залишати товариша в біді, бути байдужим до чужого горя», «Негідно отримувати своє благополуччя, радість, спокій за рахунок утисків та приниження інших людей» та інші. Всі мудрі моральні поради написані дітьми просто, але переконливо, їх легко запам'ятати, вони спонукають до роздумів, доброчинності.

Також на заняттях групи продовженого дня ми дуже часто проводимо інсценізацію саме народних казок. Діти дуже люблять виконувати якісь нові ролі.

Виховання засобами народної казки особливо впливає на становлення духовного світу особистості у дошкільному і молодшому шкільному дитинстві. Казка створює умови для формування внутрішньої потреби малят у неперервному вдосконаленні й реалізації своїх можливостей.

Навчити дітей глибоко, естетично повноцінно сприймати казку, осмислювати її, міркувати над її психологією, філософією, співвідносити почутій (чи самостійно виконаний) текст казки з власними уявленнями і цінностями.

Засобами народних та авторських казок, зокрема музичних та з пісенно-музичними вставками, створюються комфортні психолого-педагогічні умови, за яких формування та розвиток розумових і музично-естетичних здібностей дошкільнят і молодших школярів стане усвідомлено творчим процесом [4].

В Японії існує звичай: віддаючи дитину до першого класу, батьки приводять її на співбесіду до вчителя, який у їхній присутності перевіряє готовність дитини до навчання в школі. Завжди наприкінці співбесіди дитині пропонується проспівати 10-12 японських пісень. Якщо малюк справляється і з цим завданням, батьків вітають із зарахуванням його до першого класу школи. Втім, бувають рідкісні випадки, коли учитель говорить батькам, що дитина не готова до навчання, батьки мають зробити відповідні висновки, належно підготувати дитину до вступу до національної школи і привести на співбесіду тільки на наступний рік. А при вступі до вищих навчальних закладів молоді японці поряд із іншими науками повинні знати кілька сотень пісень свого народу!

Очевидно, дуже корисно, якщо сучасні діти будуть читати (а не тільки дивитися мультфільм чи кінофільми по телевізору!), знати, більше того, вмітимуть продемонструвати у вигляді драматизації, театралізації 10-12 українських (і не тільки!) народних казок, зокрема музичних та пісенних вставок з них, у яких вкладено досвід наших [5].

Виховувати – значить долучати дитину до світу людських цінностей – це справжня мета або навіть девіз навчально-виховної роботи з дітьми. Впевнена, що виховувати молодших школярів на матеріалі українського фольклору, зокрема казках, шляхом їх вивчення та використання на заняттях і в повсякденному житті, ми розвиваємо у дітей позитивне емоційно-ціннісне ставлення до вітчизняної культури, національних культур інших народів, виховуємо змалечку відчуття відповідальності за збереження української національної культурної спадщини.

Неможливо зрозуміти казку, більше того дати їй визначення, без попереднього з'ясування важливих рис і відзнак, що їй властиві. Щоб не зрозуміти, треба вивчити те середовище, та, хоча б побіжно, розглянути той поетичний обшир, у якому народилась і жила казка, і які особливості за довгі століття свого побутування вона увібрала в себе у фольклорному дивосвіті.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко А. Українська фольклористика: Акценти сьогодення / А. Дмитренко. – К.: Сталь, 2008. – 236 с.
2. Шкода А. Традиції і свята українського народу / А. Шкода. – Донецьк: БАО, 2011. – 384 с.
3. Морально – естетичні погляди В. О. Сухомлинського. – К.; 1989 – 48 с. – (т-во «Знання» УРСР, Пед. Сер. VII; № II).
4. Садовенко С. Виховання народною казкою / С. Садовенко. – К.: «Шкільний світ», 2011. – 127 с.
5. Щербань Т. М. Формування національної самосвідомості в сім'ї / Т. М. Щербань. – К.: «Знання», 2010. – 116 с.

Житомирский Л.А.

старший преподаватель,

Измаильский государственный гуманитарный университет

РЕЗЕРВЫ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ УКРАИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ

Здоровье – один из источников счастья, радости и полноценной жизни. Оно является не только личным достоянием человека, но и общественным богатством, одним из важных показателей благосостояния и культурного уровня народа.